

Nevítané umělecké výtvořy v Národním parku České Švýcarsko

Jakub Šafránek

Vandalismus se bohužel nevyhýbá ani národním parkům a nejinak tomu je i v Českém Švýcarsku. Nedisciplinovaní návštěvníci ryjí do skal různé vzkazy a nápisy. Vandalové také zbytečně ničí infrastrukturu nebo turistické instalace, jako informační cedule a rozcestníky, nebo malují na všechny možné plochy, včetně

skal. Posledním obzvláště dobře viditelným příkladem je série graffiti, které neznámý „umělec“ vytvořil na několika místech ve Hřensku a také přímo v Národním parku České Švýcarsko. Běžnému návštěvníkovi byl nejviditelnější podivný nápis, který vznikl na skalní stěně u turistické stezky vedoucí soutěskou řeky Kamenice.

Celkový pohled na skalní stěnu s graffiti. Foto Jakub Šafránek

Graffiti jako moderní umění?

Graffiti nesporně patří k modernímu umění a jako takové má i svou neoddiskutovatelnou uměleckou hodnotu, ale podobně jako u všech uměleckých výtvorů, tak i graffiti je nutno správně umístit. V současnosti moderní města vyčleňují zóny, kde je možno graffiti vytvářet, je proto s podivem, že někomu stojí za to riskovat a posprejovat místa, kde to není vhodné. Umístění podobného výtvoru přímo v přírodním prostředí národního parku je ještě kontroverznější a diskutabilnější.

Graffiti lze z tohoto hlediska rozdělit v zásadě na tři skupiny. První skupinou graffiti jsou opravdová umělecká díla, která mají svůj význam a rozhodně i velkou tvůrčí hodnotu, a při správném umístění se zcela jistě nejedná o vandalismus. Další skupinou jsou sice řemeslně kvalitní výtvoři, které jsou však z rozličných důvodů nevhodně umístěné. Tady se jedná, i přes potenciální uměleckou kvalitu, o vandalismus. Třetí skupinou jsou rozličné nápisy a další podobné výstrelky, které postrádají jakoukoli hodnotu. Podivné bývají v tomto případě i pohnutky samotného autora a vlastně jde o čirý vandalismus a egoismus autora. Jak je vidno, tak i u graffiti je důležité jeho umístění, stejně jako je tomu například u sochy nebo fresky. Představte si Michelangelovu sochu Davida umístěnou na záchodcích pražského hlavního nádraží nebo libovolné dílo streetart umělce Banksy, vyhotovené na oponě Národního divadla.

V přírodě národního parku rozhodně ne!

V polovině září minulého roku objevili strážci NP v obci Hřensko hned několik nových graffiti. Jedno vzniklo na Labské vyhlídce, další u silnice podél Labe a jedno na nábrežní stěně u Hřenského přístaviště. Jedno graffiti vzniklo přímo v národním parku u turistické stezky vedoucí soutěskou Kamenice k přívozu. Byla posprejována pískovcová stěna tvořena středně zrnitým pískovcem s relativně dobrou soudržností a vysokou porézností. Na stěně je i několik zajímavých mikro-geomorfologických útvarů typických pro České Švýcarsko.

Ohledně díla vznikl relativně velký mediální ohlas a dá se říct všeobecné zděšení. Správa národního parku České Švýcarsko mohla řešit svými prostředky pouze jedno ze vzniklých graffiti, protože ty zbylá se již nenacházela na území národního parku. Po zveřejnění problému přišlo správě národního parku několik nabídek na vyčištění. Jedna z nabízených variant odstranění

bylo opískování, ovšem při takovém čištění by byl poškozen povrch skalní stěny a s ním i hezké voštiny. Další nabídnutou metodou bylo vyčištění pomocí tryskání suchým ledem. Tato metoda nebyla použitelná kvůli velké nedostupnosti místa a rovněž z důvodu nemožnosti dopravy strojů a zařízení. Na místě také není zdroj vody ani elektrické energie. Metoda chemického vyčištění nepřicházela, vzhledem k používání tekavých látek, z důvodu ochrany přírody vůbec v úvahu. Také jednoduché mechanické očištění ocelovými kartáči nebylo myslitelné z důvodu možného poškození povrchu skalní stěny.

Nakonec byla zvolena metoda vyčištění pomocí generátoru vodní páry. Podobně bylo očištěno graffiti na Karlově mostě, které tam vytvořili dva turisté 15. července 2019 a které vyčistil pan Miroslav Černý. Tento případ byl medializován a vzbudil velký ohlas veřejnosti i politiků.

Na základě zkušenosti z Prahy byla vybrána metoda parního čištění. Výhodou je, že nedochází k poškození přípovrchové vrstvy pískovce a skalní povrch zůstává po vyčištění prakticky nedotčen. Tuto metodu je však nutno uskutečnit dříve, než barva uzraje a vytvrdne, a to je přibližně do čtrnácti

Pokus o vyčištění graffiti zaměstnanci Správy NP. Foto Jakub Šafránek

Pracovníci firmy s vysokotlakým čističem, akce vzbudila velký zájem médií. Foto Jakub Šafránek

dnů. V soutěsce bylo výhodou, že skála, na které graffiti vzniklo, nebyla výrazně osluněna, a barva díky tomu tvrdne pomaleji. Rovněž relativně vysoká vlhkost hrála do karet kvalitnímu vyčištění. Prvotní pokus o vyčištění touto metodou provedli přímo zaměstnanci správy národního parku. Byl zapůjčen parní čistič běžného výkonu, ale brzy byly zjištěny limity takového zařízení. Sice se s čištěním začalo dostatečně brzy, ale práce probíhaly dost pomalu. Za osm hodin práce bylo vyčištěno zhruba půl metru čtverečního. Nakonec se nabídl

přímo pan Černý, ale ani tak to nebylo jednoduché. Na místě nebyla ani elektřina, ani zdroj vody, a ani zdroj elektrické energie. Bylo sem také nutno dopravit výkonný parní generátor schopný vytvořit páru pod tlakem takřka 500 barů. Voda do zařízení byla dodávána z plastových barelů, které bylo nutno umístit alespoň metr nad generátor, aby měl přístroj dostatečný tlak. Akrylová barva použitá na graffiti je pak odstraňována vlivem vysoké teploty páry a není k vyčištění využita energie proudů, jako by tomu bylo u vysokotlakého

čističe. Nejsnadněji šla odstraňovat výplňová bílá barva, nejhůře šla odstranit konturová tmavě modrá a oranžová barva, která obsahuje pigment s vyšší absorpcí do pískovce.

Poznatky využitelné v obdobných případech

Nakonec trvalo čištění profesionální firmou skoro pět dní. Velkým problémem byly dodávky vody a elektřiny a také struktura posprejované skalní stěny, která výrazně zvětšila povrch čištěné plochy. Taktéž porézní charakter pískovce nepřispěl k rychlému čištění. Barva se dostala do pískovce a bylo nutno některá místa opakovaně zpracovat. Graffiti bylo úspěšně vyčištěno bez poškození povrchu skály. Parní čištění je rozhodně dobrým nástrojem, který se dá použít v místech s vysokým nárokem na ochranu přírody. Není potřeba chemických rozpouštědel, která by poškozovala přírodní prostředí, nedochází k narušení povrchu pískovce, což by mohlo nevratně poškodit mikro-geomorfologické útvary skalního reliéfu, jako jsou voštiny. Je ovšem nutno s čištěním začít co nejdříve. Důležitým parametrem je také cena. Pan Miroslav Černý vyčištění skalní stěny Správy národního parku České Švýcarsko daroval, ale rozhodně nejde o levnou záležitost. Graffiti v soutěsce řeky Kamenice mělo zhruba 7 metrů čtverečních a cena za očištění byla zhotovitelem vyčíslena na skoro 110 000 korun českých.

Je smutné, že si autoři neuvědomují, jak velkým problémem je vyčištění jejich dílek. Je nutno konstatovat, že i graffiti je možno hodnotit jako umělecké dílo, ale jako takové musí být vhodné umístění. Společnost dnes navíc poskytuje mnoho míst, kde jsou kvalitní graffiti dokonce žádána, příkladem může být část berlínské zdi, která oddělovala západní a východní sektor. Umístění podobných dílek v přírodním prostředí národního parku je možno nazvat nesprávné a nevhodné, a i důvody, proč je jejich autoři vytvoří právě zde, jsou mírně řečeno podivné. Jediným vysvětlením může být arogance, sebestřednost a zloba autora. Společensky je takové jednání naprosto a široce odmítané a možná, kdyby se nad svým konáním zamyslel, sprej by do ruky na takovém místě nikdy nevzal. Tento příběh má však celkem dobrý konec, protože se výtvarník podařilo, i přes značné problémy, odstranit. Je nutno poděkovat panu Černému a zaměstnancům firmy Washing.cz za jejich přístup a vstřícnost. Nezbyvá než doufat, že už Správa NP nebude muset podobnou věc znovu řešit. ■

Skalní stěna s voštinami po vyčištění. Foto Jakub Šafránek